

DB KONFERENCE / PANĒLDISKUSIJA

TERMIŅUZTURĒŠANĀS ATĻAUJAS – Latvijas neizmantotā iespēja?

TUA programmas nosacījumu mīkstināšana ir īstermiņa risinājums, kas piemērojams tautsaimniecības atdzīšanas fāzē, bet nevar kalpot ilgtermiņa izaugsmei, konferencē norādīja Latvijas Bankas ekonomiste Agnese Rutkovska. Eksperte atzina, ka tajā pašā laikā citu risinājumu nav.

350 miljoni eiro ekonomikas sildīšanai politiķu rokās

TUA gadā piesaistīja 350 milj. eiro investīciju, kas ļāva nelikvidēt darba vietas un ģenerēja nodokļus; to darbība pašreizējā situācijā jāatjauno

Ja politiķi neko nedarīs, tad ekonomikas atdzīšanas apstākļos var nākties šā gada valsts budžetu veikt konsolidāciju daudzam desmitu miljonu eiro apmērā, vēl jo vairāk, ja ES struktūrfondu programmas 2014.–2020. gadam šogad vēl īsti nedarbosies. Kā rīkosies politiķi, skaidru atbilžu nav, bet diskusija solās būt nežēlīga, jo vienā svaru kausā tiks likti iespējamie drošības riski un otrā – TUA ekonomiskie ieguvumi – darba vietas, nodokļi. Tā secināms pēc *Dienas Biznesa* rīkotās un kupli apmeklētās kon-

ferences «Terminuzturēšanās atļaujas – Latvijas neizmantotā iespēja».

Politiku «migla»

Nacionālās apvienības Saeimas deputāts Jānis Dombrova atzina, ka partija ir līdzatbildīga par (vieglprātīgo no biznesa viedokļa) TUA sliekšņa samazināšanu. «Jāspēj paskatīties ne tikai no biznesa, bet arī valsts viedokļa. Drošības policija atzinusi, ka TUA rada būtisku draudu Latvijas drošībai, ar šādiem vārdiem taču nemetājas. Mums nav jāpārdzīvo, ja kāds

konkurētspējīgs biznesmenis bankrotē, bet jāstimulē būvniecības nozaru atbalsts, mīkstinot TUA programmas nosacījumus, ir īstermiņa risinājums, kas piemērojams tautsaimniecības atdzīšanas fāzē, bet nekādā ziņā nevar kalpot kā ilgtermiņa izaugsmei nodrošinot stūrakmens.» konferencē norādīja Latvijas Bankas ekonomiste Agnese Rutkovska. «Šobrīd, Latvijas ekonomikā strauji atdzīstot, būtu īstais laiks tās sildīšanai izmantot iepriekšējos gados uzkrātās rezerves. Tā kā tādu

Labs atbalsts

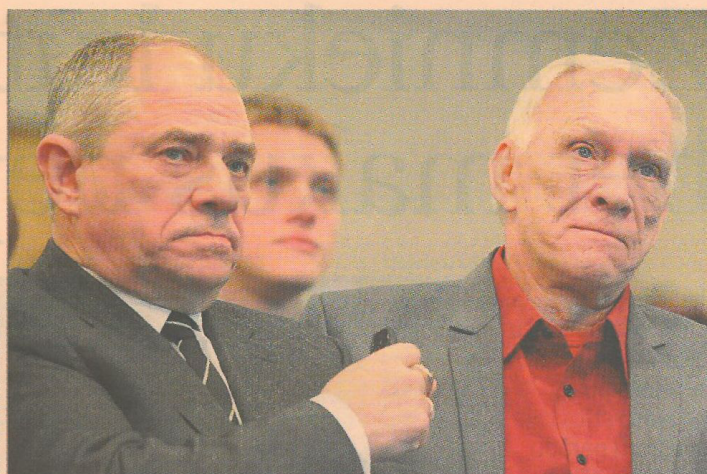
«Nekustamā īpašuma un būvniecības nozaru atbalsts, mīkstinot TUA programmas nosacījumus, ir īstermiņa risinājums, kas piemērojams tautsaimniecības atdzīšanas fāzē, bet nekādā ziņā nevar kalpot kā ilgtermiņa izaugsmei nodrošinot stūrakmens.» konferencē norādīja Latvijas Bankas ekonomiste Agnese Rutkovska. «Šobrīd, Latvijas ekonomikā strauji atdzīstot, būtu īstais laiks tās sildīšanai izmantot iepriekšējos gados uzkrātās rezerves. Tā kā tādu

nav, TUA nosacījumu mīkstināšana šķiet gandrīz vienīgais ekonomikas sildīšanas instruments. Diemžēl nav veiktas arī strukturālās reformas izglītības nozarē, kas ļautu cerēt ekonomikas attīstīšanai, kas bastīta uz zināšanām» atzina A. Rutkovska. Pēc Latvijas Bankas novērtējuma TUA programma līdz 1. septembra grozījumiem Imigrācijas likumā sniedza aptuveni 1,5% no Latvijas kopprodukta, kas bija aptuveni 350 milj. gadā, kā arī esam tikuši pie 2,5 tūkst. imigrantu. «Vienlaikus

jāteic, ka TUA programma veido vairākus riskus, kas var nelabvēlīgi ietekmēt tautsaimniecības izaugsmes potenciālu. Piemēram, programmas rezultātā var pieaugt mājokļu cenas, apgrūtinot Latvijas iedzīvotāju iespējas tikt pie kvalitatīva mājokļa. Ilgstoši uzturot liberālus programmas nosacījumus, vēl lielāks ir risks, ekonomisko aktivitāti un darbaspēku novirzot uz nekustamā īpašuma un būvniecības nozarēm, atņemot resursus ražošanai un Latvijas konkurētspēju nodrošināšanai nozarēm – līdzīgi

Jūrmalas gadījumā ierobežojumi tieši Krievijas investoriem nozīmētu atteikties no TUA programmas vispār, atzina Jūrmalas mērs Gatis Truksnis.

«Neielaižot vienu krievu, uz ārzemēm liksim pārcelties desmit latviešu ģimenēm,» TUA problemātiku rezumē Māris Gailis (no kreisās).

DB organizētā konference Termiņuzturēšanās atļaujas – Latvijas neizmantotā iespēja pirmdien pulcināja vairāk nekā 200 interesentu, apliecinot tēmas «augsto temperatūru».

ka redzējām treknajos gados,» brīdina A. Rutkovska. Ekonomikas eksperte uzsvēra, ka nozīmīgākais uzdevums TUA programmas kontekstā ir mainīt tās akcentus un veicināt investīcijas tieši ražojošajā sfērā. Līdz ar to nepieciešams saglabāt maksimāli izdevīgus nosacījumus TUA pret investīcijām pamatkapitālā situācijā, kad valstis cīnās par ārvalstu vietu naudas makiem, atzīmēja A. Rutkovska.

Ekonomikas ministrijas valsts sekretārs Mārtiņš Lazdovskis norādīja, ka ministrijas rīcībā nav informācijas par drošības riskiem, bet tautsaimniecībai TUA programma gan devusi «acīm redzamu pienesumu». «TUA bijis pamats izaugsmei 2010. un turpmākajos gados. Programma tautsaimniecībai ienesusi vairāk nekā vienu miljardu eiro,» sacīja M. Lazdovskis. Valsts budžetā nodevās un nodokļos programmas darbības laikā saistībā ar nekustamā īpašuma iegādes darījumiem iekasēti 112 milj. eiro. Tāpat ir netiešie ieguvumi, TUA saņēmējiem un to ģimenes locekļiem iesaistoties uzņēmējdarbībā Latvijā, šiem nerezidentiem pieder kapitāldalas 578 Latvijas uzņēmumu-

INFORMĀCIJAI

Izsniegto izziņu skaita dinamika Rīgā

	2013	2014
Janvāris	75	48
Februāris	60	53
Marts	50	85
Aprīlis	64	97
Maijs	71	102
Jūnijs	46	109
Jūlijs	54	143
Augusts	73	128
Septembris	70	40
Oktobris	94	57
Novembris	67	41
Decembris	93	53
Kopā	817	956

AVOTS: RĪGAS DOME

mos, kuri 2013. gadā nodarbināja 1,3 tūkst. darbinieku,» ar statistikas datiem konferences dalībniekus iepazīstināja M. Lazdovskis. «Pēc septembra TUA pieteikumu skaits no 200 sarucis uz 20,» viņš raksturoja investoru intereses kritumu.

Prasa adekvātu sliekšni

Rīgā un Jūrmalā minimālais sliekšnis varētu samazināties no 250 tūkst. eiro līdz 180–200 tūkst. eiro, rosina nozare. Turklāt nevis par vienu īpašumu, bet gan ļaujot pirkt līdz trim

īpašumiem. Savukārt ārpus Rīgas un Jūrmalas minimālais TUA sliekšnis būtu jānosaka krietni mazāks. Kompromiss būtu 90 tūkst. eiro, un arī pērkamo īpašumu skaits varētu būt trīs. Tirdzniecībā 5% valsts nodevas likme, ņemot vērā pašreizējo situāciju, būtu jāsamazina līdz 2%. TUA saņemšanas procesu vajadzētu padarīt investoriem labvēlīgāku. Proti, potenciālais īpašuma pircējs dodas uz Pilsoneības un migrācijas lietu pārvaldi un iegūst atbildi, vai viņš varēs saņemt TUA, ja iegādāsies īpašumu likumā paredzētajā vērtībā, vai ne. Šāda kārtība novērstu situācijas, kad īpašumu nopērk, bet TUA tā arī nesajem. Ja gribam turpināt šo programmu, šis būtu loģisks pilnveidojums. Jūrmalas mērs Gatis Truksnis konferencē uzsvēra, ka investoru krasi atšķirīgā interese par Rīgas reģionu un pārējo Latviju skaidri parāda, ka nepieciešama sliekšņa diferenciacija. «Nepieciešamas TUA likmes atšķirības, lai investīcijas neliegtu, piemēram, Liepājai un Daugavpilij. Jūrmalā pašlaik ir ap tūkstoš apartamentu, kas varētu palikt karājamais gaisā, ja šo programmu nogriežam. Turklāt Jūrmalas gadījumā ie-

robežojumi Krievijas investoriem nozīmē atteikties no programmas vispār,» atzina G. Truksnis. Savukārt Ozolnieku novada domes priekšsēdētājs norādīja, ka TUA sliekšņa paaugstināšana apstāvētu finanšu un ķīniešu investora iesāktajai daudzdzīvokļu ēkai, kuras jaunbūve nu kļuvusi par rēgu. Rīgas vicemērs Andris Ameriks atzīmēja, ka ārvalstnieku interese par īpašumu ietekmi «sarukusi graujoši». Savukārt Bačibites novada galva Andrejs Ence puda satraukumu, ka TUA programmas darījumu dēļ krasi pieaug zemes kadastrālā vērtība, tādējādi ar zemes nodokļa kāpumu traumējot «pamatiedzīvotājus». «Sliekšņa paaugstināšana bija liels noziegums pret uzņēmējiem. Bet uzņēmējs ir cilvēks, kas ieķīlā bankā savu sievu un bērnu, lai radītu darba vietas,» uzsvēra nekustamo īpašumu attīstītājs Jūlijs Krūmiņš.

Ir siltākas vietiņas

Uzņēmējs Māris Gailis novērtē, ka TUA programma iepriekš sniegusi iespēju būvniecībai un ar to saistītām nozarēm atpūties no krīzes. «Realizējot projekta Ģipsa fabrika otro kārtu, bijušas bažas, ka objekts pārvērtīsies drupās, bet tagad pār-

dots 41 dzīvoklis no 60. No Latvijas ir tikai četri klienti, pārējie – no Krievijas, Kazahstānas un Londonas. TUA pieprasījuši 22 no pircējiem. Pateicoties šiem ieguldījumiem, sakārtota centrālā Ķīpsalas daļa,» piemēru minēja M. Gailis. «Nestabilitāte nepatīk nevienam – ja mēs neielaidīsim vienu krievu, tad mēs pārcelsim uz ārzemēm desmit latviešu ģimenes, iznīks dažāda celtniecības kompānija, bet ar jaunu sparū uzplauks maksātnespējas bizness,» norādīja M. Gailis. «Latvijas piedāvājums nebūt nav vienīgais, par ko investori domā,» konferencē norādīja ABLV Corporate Services valdes priekšsēdētājs Vladislavs Hveckovičs. «Iepriekš, līdz 2014. gada septembrim, programma bija ļoti saprotama, netika pieprasīta dzīvošana, bija salīdzinoši zems investīciju sliekšnis. Bet 2015. gadā ir divdesmitkārtīgs pieprasījuma samazinājums. Pasaule nestāv vietas, ir viesmīlīgākas vietas par Latviju, piemēram, Malta, Kipra, Slovēnija, Slovākija vai Čehija. Galvenā problēma ir tā, ka pagaidām nav atbildes – vai mums kā valstij vispār ir vajadzīgi investori no NVS? Bet vai Latvija spēj piesaistīt investorus no Ķīnas, ASV, Eiropas?» reto-

riski vaicā V. Hveckovičs. Savukārt ekociemata Amatciems attīstītājs Aivars Zvirbulis papildināja: «Cilvēki, kas ieguldījuši Latvijā, grib zināt tikai vienu lietu – vai viņiem nav jāsāk mācīties grieķu valodu?» Deloitte Latvia partneris Igors Rodins piebilda, ka «katrai valstij ir savs dabiskais investoru loks, Latvijā tā ir bijusi PSRS teritorija». Vipinvest īpašnieks Viesturs Koziols uzsvēra, ka jāizlabo iepriekšējās Saeimas sasteigtās kļūdas, kad tā palāvās vienas partijas demagoģijai ar emocionāli skaļiem, bet ekonomiski nepamatotiem argumentiem. Tagad jānodrošina, ka jaunie nosacījumi netiks mainīti vismaz piecus gadus. Citādi Latvija atstāj nenopietnas valsts iespaidu. Kāda būtu sajūta, ja jūs apturētu ceļu policists un paziņotu – mīļie cilvēki, likumi mainījušies, tagad jābrauc pa pretējo pusī! Ironizēja V. Koziols. Tāpat būtiski nodrošināt mehānismu, kā investori pēcāk var saņemt pastāvīgu uzturēšanās atļauju vai pilsonību. «Arhaiski,» viņš vērtē aizliegumu TUA pieprasīt Krievijas pilsoņiem, jo citas valstis to izmanto savā labā.

Raivis Bahšteins, Māris Kirsons